

Les petjades modernistes d'Alcoi, a vista de 'drone'

La Casa del Pavo, obra de Vicent Pascual amb col·laboració del pintor Ferran Cabrera.

‘El somni modernista. Alcoi, indústria i art’ és un documental estrenat recentment que mostra el patrimoni modernista de la capital de l’Alcoià des d’una perspectiva aèria i amb testimonis d’historiadors, personatges alcoians i familiars dels arquitectes Timoteu Briet i Vicent Pascual.

El documental, dirigit pel periodista alcoià Santi Hernández, ofereix una mirada mai no vista dels carrers i edificis emblemàtics gràcies a les imatges d’alta definició gravades des d’un *drone* –vehicle aeri no tripulat– d’última generació. La imatge va acompanyada d’entrevistes amb experts i persones vinculades a Alcoi com ara Jordi Domènech, professor de la Universitat d’Alacant; Enrique Rico, conseller d’Unió Alcoyana; Eduardo Segura, president del Cercle Industrial, o els historiadors Josep Lluís Santonja, Gabriel Guillem, Lluís Vidal i Elisa Beneyto. També s’hi inclou el testimoni de familiars dels arquitectes Timoteu Briet, Vicent Pascual i Desideri Mataix: Elena Villar Pascual, Pau Briet, Elena Amorrortu i Desideri Mataix. El documental, produït per DocumentArt, es pot adquirir a les llibreries d’Alcoi i a la llibreria 3i4 de València, amb un llibret il·lustrat per Mònica Zamora.

El modernisme brota com a moviment renovador la darrera dècada del segle XIX i les dues primeres del segle XX, quan grups influents d’arquitectes, pintors, músics i literats es conjuren al voltant d’un mateix programa de renovació estètica. Aquells prohoms senten un entusiasme excepcional pel fet estètic, “l’art per amor a l’art”. Gaudí, Domènech i Montaner i Puig i Cadafalch són figures capdavanteres en la revisió de plantejaments arquitectònics. La cultura catalana, amb Joan Maragall, Santiago Rusiñol o Víctor Català, es vol situar al costat de la més moderna avantguarda europea, atrapar el seu esperit més cosmopolita. D’ací la introducció a la cultura catalana d’icones com els alemanys Goethe, Novalis, Wagner i Nietzsche –introduïts per Maragall–, Maeterlinck, Ibsen, Ruskin, Mallarmé, D.G. Rossetti, D’Annunzio, Shelley, Heine... Tots ells coincideixen en la voluntat de crear paradisos artificials per fugir d’una societat que viu un moment d’efervescència industrial. Els modernistes proposen recuperar l’home individual, natural, conscient del seu passat.

Com a Catalunya, a Alcoi es viu un fenomen d’industrialització paral·lel al d’Anglaterra. La burgesia que s’estableix a la ciutat és una burgesia il·lustrada que feu una gran inversió

en la construcció de cases d'estètica modernista. Els industrials d'Alcoi, a més, estaven molt units a la capital del Principat, fins al punt que s'arribà a dir de la població alcoiana que era "la petita Barcelona". Però el modernisme no només s'observa en les cases burgeses: també es poden seguir les empremtes d'aquesta estètica en els habitatges més populars, en les fàbriques i fins i tot en el cementeri, "un autèntic museu a l'aire lliure" com explica l'historiador Lluís Vidal.

Els arquitectes alcoians. Bona part d'aquest llegat modernista, que ara forma part de l'essència d'Alcoi, no existiria si no fos pel treball de Timoteu Briet i Vicent Pascual. Ambdós llicenciats en arquitectura a Barcelona, el 1890, portaren a Alcoi dues tendències estètiques diferents. Vicent Pascual fou l'introduïdor de l'Art Nouveau, caracteritzat per una abundant representació i inspiració en la natura animal i vegetal. Timoteu Briet, pel seu cantó, segueix l'estètica de la Secsió de Viena, que, malgrat no eliminar per complet les referències a la natura, les redueix considerablement en favor de la simbologia geomètrica i l'austeritat representativa. Es poden observar mostres d'aquesta estètica a la façana del Cercle Industrial i a la casa de Briet mateix, i a l'Escorxador Municipal.

Els descendents i familiars dels arquitectes expliquen en el documental detalls sobre el llegat dels seus avantpassats i mostren l'interior d'alguns edificis. La primera casa modernista d'Alcoi, la casa Laporta, la va construir l'any 1904 Timoteu Briet, complint un encàrrec de l'empresari paperer Josep Laporta Valor, germà del pintor Francesc Laporta, un dels introductors de l'Art Nouveau a Alcoi i que contribuï amb la pintura mural de l'interior de la casa.

Al parc de la Glorieta és ben present la memòria de l'arquitecte Vicent Pascual, que s'inspirà en l'obra arquitectònica del parc Güell de Gaudí a Barcelona. La seua néta i besnéta, Elena Villar Pascual, acompanya l'equip del documental en un passeig pel parc. "Vicent Pascual volia fer coses per Alcoi, que Alcoi cresquera. Ens morirem tota la família i els seus edificis quedaran", diu amb un punt d'orgull.

La casa dels Escaló, una de les més

Dues fotos del Cercle Industrial d'Alcoi. Dalt, la biblioteca, amb les pintures de Ferran Cabrera de l'any 1906, i baix, la Sala Llarga, reconstruïda el 1941 sobre el projecte de Camil Grau.

importantes famílies industrials del teixit a Alcoi, és també un mostra tangible del modernisme. Ara és la seu del conservatori, edifici on la jove pianista Mila Martínez Ferrero interpreta en directe la peça musical de piano que sonarà al llarg del film. Martínez ingressà a 9 anys al Conservatori d'Alcoi i ara, malgrat la seua joventut, té més de trenta composicions pròpies i ha rebut premis com l'International Summer Piano Academy a Grècia com la intèrpret millor valorada. Amb les delicades notes d'aquesta pianista com a fons, recorrem els floralismes i les cur-

vatures, les baranes, els miradors, els paviments diferents a cada habitació i tots els detalls amb clara influència modernista.

Un altre emblema modernista és la fàbrica Escaló, que funcionava a ple rendiment a inicis del segle XX. L'historiador alcoià Gabriel Guillem explica el perquè de l'auge industrial a Alcoi, molt lligat a l'aprofitament de les aigües dels rius Molinar i Alcoi per generar l'energia hidràulica. Fem també un recorregut pel barri obrer, de la mà de l'historiador Josep Lluís Santonja, que para atenció al voltant

Foto panoràmica del Conservatori de Música –casa d'Escaló–, amb detall de la façana principal. A la dreta, làpida de l'alcalde Agustí Albors Blanes, mort durant la revolta del petroli el 1873.

40 ANYS

Tres i Quatre amb la poesia

JOAN NAVARRO

*Grills esmolen ganivets
a trenc de por*

Poesia 314

SALVADOR JÁFER

L'esmorteïda estela de la platja

Poesia 314

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com

Edicions Tres i Quatre / València

de la renovació d'estètiques i idees que tingueren lloc en aquella època, pel que fa sobretot a les condicions obreres del segle XIX, amb la reducció de la jornada de treball a vuit hores i la desaparició del treball infantil.

L'anarquisme també arrelà amb força a Alcoi com a contestació a les condicions de treball d'una massa obrera castigada i explotada. Un descontentament que desembocà en la "revolta del petroli", el 1873, un alçament armat dels obrers que tingué com a moment àlgid la crema de l'edifici de l'ajuntament. El conflicte acabà amb la mort de l'alcalde republicà Agustí Albors, enterrat a les galeries subterrànies del cementeri d'Acói. La historiadora Elisa Beneyto recorre els seus passadissos explicant les particularitats arquitectòniques i també històriques carregades de simbolisme. Briet i Pascual tingueren molt a veure en l'evolució del cementeri: el primer trobà en el cementeri de Montjuïc la seua inspiració.

En un moment del documental el pintor Ignacio Trelis va donant les pinzellades a un quadre que simbolitza la base de la indústria alcoiana. L'artista recorda Fernando Cabrera, pintor de referència del modernisme alcoià, al qual admira profundament per la seua mestria i la seua obra, sempre il·luminada per la serra de Mariola, com explica Trelis, de manera semblant a com la Malva-rosa inspirava i il·luminava els quadres de Sorolla.

Tampoc no falta a la pel·lícula un recorregut pel Cercle Industrial, entitat referencial a la ciutat i que ara presideix Eduardo Segura. D'aquest edifici destaca la seua biblioteca, amb les pintures de Ferran Cabrera. Uns altres immobles que recorre la pel·lícula són la Casa del Pavo, la Banca Vicens, que obrí edifici al carrer de Sant Francesc, ara seu de la Cambra de Comerç, o les emblemàtiques fàbriques de Ferrándiz i Carbonell, per no deixar d'esmentar l'antic parc de bombers. Totes aquestes obres no sols són part de la memòria d'Alcoi, són les petjades d'un període que la convertí en una ciutat capdavantera, connectada amb la modernitat. Una essència que encara perdura.

Laura Bordera